

LOCALISATIE EN IDENTIFICATIEPROBLEMEN VAN HET OUDE
POSTGEBOUW 1780-1830

Zonder moeite kan men op oude Oostendse stadsplannen het stadhuis, de parochiekerk en kloosters, terugvinden. Zij staan veelal met hun naam hierop vermeld. Iets moeilijker wordt het om vroegere militaire gebouwen in het stadskader te plaatsen. Ook wordt het een hele opgave om het oude Postkantoor te plaatsen.

Zoals het nu nog dikwijls het geval is, werd het ook in vroegere tijden overbodig geacht een gebouw, wiens ligging algemeen bekend was, nauwkeurig te localiseren. Dit was o.m. ook het geval voor het Postkantoor. Eerst in het eerste kwart van de 19e eeuw geven regionale en lokale kranten met aanduiding van straatnaam en huisnummer, de preciese ligging weer van dit gebouw.

Vrij algemeen is bekend dat het 18e eeuwse Postgebouw ergens in de Langestraat gelegen was. Waar juist is een andere vraag.

In een bijdrage verschenen in het maart nummer 1979 van "De Plate" en in een brochure "Postkantoor Oostende I" verschenen in oktober 1984, meent dhr. Walter MAJOR dit kantoor te moeten localiseren in het gebouw dat van 1834 tot 1876 als koninklijke residentie werd gebruikt en als "Huize Louise-Marie" nu door de Oostendse Handelskamer wordt betrokken.

Gaat men de namen van de eigenaars en bewoners van dit huis na dan is het duidelijk dat dit gebouw nooit als Postgebouw werd gebruikt.

In 1774 was dit pand betrokken door de eigenaars, Jos. OLLEVIERS en diens echtgenote, Maria VAN DEN HEEDE. Toen reeds was boven op het daknok een houten torentje ingeplant, dat als "belvedere" of uitkijktorentje diende, zoals het nog heden ten dage het geval is. Na de dood van haar man verhuurde We OLLEVIERS dit erf aan Britse groothandelaars die het als verkoopskantoor en stapelplaats gebruikten. Door zijn aanzienlijke oppervlakte, zijn bijgebouwen, zijn poortuitgang rechtover de Kapucijnenkerk, zijn centrale ligging in de nabijheid van de bank Herries (Z.O. hoek van de Brabant en de Kapucijnenstraat) was dit immers een ideaal gelegen "Huis van Commerce".

De Engelse firma Hayman Fox nam er o.m. zijn intrek. Vanaf 1 juli 1784 werd het huis voor de duur van drie jaar verhuurd aan de firma Edw. Brown (1). Op 23 januari 1789 verkocht We OLLEVIERS het ganse complex aan de Nederlandse groothandelaar Theodoor VAN MOORSEL (2), die het met zijn familie en bedrijf ging betrekken. In de 19e eeuw was het Postkantoor hier evenmin gevestigd. De historiek van het gebouw gepubliceerd bij de inhuldiging van het gerenoveerde "Huize Louise Marie" als zetel van de Handelskamer, eind 1982, bewijst dit overduidelijk.

Waar was het 18e eeuwse Postgebouw dan wel gelegen? Heel eenvoudig, in het zeer ruime huis, dat aan de westzijde van "Huize Louise Marie" paalde en niet schuin maar wel rechtover de Sint Niklaasstraat lag. Vroegere benamingen van deze straat wijzen trouwens op het nauw verband dat tussen het postgebouw en de recht hierop uitgevende straat bestond. In 1786 wordt de Sint Niklaasstraat aangeduid met de omschrijving "petite rue conduisant du Bureau des Postes au Quartier Espagnol" (3).

In 1796 luidt de benaming "Rue de la Poste", later "Petite rue de la Poste". De benaming Sint Niklaasstraat werd achteraf dominant door het verhuizen van het Postkantoor naar een ander oord. Tot in 1816 treft men nog de naam "Posthuysstraetje" voor deze staat aan (4).

Het 18e eeuwse postkantoor was ondergebracht in een groot herenhuis dat één verdieping telde. In de lange, brede zolderruimte waren een aantal mansardekamers ingewerkt tot een tweede verdieping. Het huis beschikte over een achterliggend erf, dat als tuin werd benut.

Jacobus BOWENS, de overbekende auteur van de "Nauwkeurige beschrijving der oude ende beroemde zeestad Oostende" was er postmeester, "directeur van de post der brieven", zoals de stadsrekeningen van 1784-1785 o.a. vermelden (5).

Na zijn overlijden op 6 december 1787, nam zijn broeder, Franciscus BOWENS, in hetzelfde huis, de functie van postmeester over. Bij de tweede en definitieve Franse inval te Oostende in juli 1794 vluchtte Fr. BOWENS naar het buitenland en vestigde zich o.m. te Bremen. Het postgebouw werd door de Franse regering als eigendom van een "émigré" onder sekwestering geplaatst en vanaf 1 Prairial an IV, aan een nieuwe postmeester, Charles BUSSO, uit Gent afkomstig, voor de duur van 3, 6, 9 jaar verhuurd aan 670 fr per jaar (6). De volkstelling van 1798 leert ons dat de 31 jarige Ch. BUSSO dit huis betreft als "Directeur de la Poste". Terloops vermelden wij nog dat in hetzelfde jaar Fr. DE RUDDER, "commis de la Poste" in het N.O. hoekhuis van de Langestraat en Comediestraat (Louisestraat) woonde en dat Oostende nog twee "porteurs de lettres" telde, nl. Fr. CAPITAINE uit de Sint-Niklaasstraat en Pr. BRASSEUR uit de Christinastraat (7).

Het daaropvolgend jaar, in 1799, werd het Postgebouw voor 230.400 fr door de Franse regering verkocht aan Renier VAN RAVENSTEIN. Uit de verkoopakte blijkt dat dit huis twee verdiepingen telde en zoals het aan de Oostkant palend huis van Th. VAN NOORSEL, het latere Koninklijk Paleis, bekroond was met een "petite tour construite en bois" (6).

Hoelang het Postkantoor in de Langestraat behouden bleef, heb ik tot hier toe niet kunnen achterhalen. Wellicht, zolang de huur door postmeester, Ch. BUSSO, aangegaan doorliep d.i. tot 1805. Renier VAN RAVENSTEIN verkocht dit huis op 20 Frimaire an XII (1804) aan Thérèse TAINTEINER, de weduwe van de vroegere postmeester Fr. BOWENS, die een tweede huwelijk had aangegaan met Bruno PLANCQ, uit Rijsel (8). Naar de volkstelling van 1814 betrok Br. PLANCQ, als "distillateur", met zijn gezin het oude Postgebouw.

Deze telling vermeldt eveneens, dat Ch. BUSSO nog altijd de functie uitoefent van "Directeur de la Poste aux lettres" maar nu in de Sint-Sebastiaanstraat nr. 3 woont, het eerste huis ten westen van de Lijnbaanstraat, waar naar alle waarschijnlijkheid het Postkantoor ook was gevestigd (9).

Onze Postmeester, BUSSO, moet wel heel veel gehouden hebben van het oude Postkantoor in de Langestraat, vermits hij dit gebouw op 21 juli 1817 van mevr. PLANCQ afkoopt (8). Is het Postkantoor daarop naar de Langestraat overgebracht geworden of is het in de Sint-Sebastiaanstraat gebleven? Op deze vraag kunnen wij evenmin een afdoend antwoord geven. Voor zover wij weten is BUSSO in de Sint-Sebastiaanstraat blijven wonen, zeker

tot 1829, maar dan als eigenaar en rentenier, niet meer als postmeester. Het 18e eeuwse Postgebouw werd door hem als privéwoning verhuurd.

Een bericht uit de "Feuille d'annonces" dd. 3 juni 1819 meldt ons dat "Le Bureau des Postes est transféré dans la maison de mr. VAN DER GHINST, rue du Chat, nr. 9". Dit huis lag op de westkant van de huidige Vlaanderenstraat aan het oostelijk uiteinde van wat nu de Ensorgalerij is en was voorzien op de straatzijde van een imposante dubbel oplopende stoeptrap. Blijkbaar was dit herenhuis als postgebouw eerst ingehuurd en later opgekocht. Eind december 1819 werd het, met diverse hypotheeken zwaar belaste gebouw door de oud geworden jurist, Guillaume, Louis VAN DER GHINST en zijn echtgenote verkocht aan een groep mensen waarvan o.m. Ch. Benoit DE KEYSER, controleur der posten, deel uitmaakte (10).

Het Postkantoor werd dus in juni 1819 overgeplaatst naar een huis, bewoond door een postcontroleur. Slechts iets meer dan twee jaar bleef de Post hier gevestigd. Eind september 1821 kocht de postcontroleur DE KEYSER het huis op (11), richtte het als zijn privéwoning in en bleef het betrekken tot hij op 10 december 1835 het gebouw doorverkocht aan VAN HULLE, eigenaar te Lotenhulle (12).

Tijdens de zomermaanden van 1821 moest aldus wel naar een nieuwe vestigingsplaats voor het Postkantoor uitgezien worden.

Een bericht uitgaande van de "Directeur des Postes, MORJOUX" en gepubliceerd in de "Feuille d'annonces" op 16 augustus 1821 deelde aan de Oostendse bevolking het volgende mede: "Postes aux Lettres - A dater du samedi 18 du courant, le Bureau des Postes de cette ville sera transféré sur le Bassin dans la maison nr. 17, faisant le coin de la rue. St-Thomas" (13). Het Postkantoor werd ondergebracht op de oostelijke hoek van de Sint-Thomasstraat (Kappellestraat), en de Keizerskaai (Vindictivelaan), op de plaats waar zich nu het hotel "Burlington" bevindt. Dit huis was in 1821 eigendom van Jan OCKET. Diens vader, Thomas, Mattheus OCKET, had het, samen met een drie verdiepingen hoog pakhuis dat op de Sint Thomasstraat uitgaf, laten optrekken in 1786-1787. Tot hiertoe was dit pand altijd als handelshuis verhuurd geworden aan Engelse of Oostendse groothandelaars. In 1821 werd het "Post-comptoir".

De verplaatsing van het Postkantoor van de Kattestraat naar de Keizerskaai is zeker ook mede bepaald geworden door de verwachting van een sterk verhoogde handelsactiviteit in de kommen, die in 1818-1820 werden voorzien van een nieuwe schutsluis en door een nieuw kanaal direct verbonden werden met de vaart Oostende-Brugge.

Gegevens uit de jaren 1826 en 1829 vermelden dat Karel MORJOUX het hoekhuis blijft betrekken. Wij nemen dan ook aan dat het Postkantoor op de Keizerskaai behouden bleef, zeker tot op het einde van het Hollands bewind (14).

Tussen 1830 en 1839 werd het Postkantoor opnieuw naar het stadscentrum overgebracht; meer bepaald bijna op het N. uiteinde van de Lijnbaanstraat. Dit is af te leiden uit de kaart in 1839 opgemaakt door de Hoofdingenieur van Bruggen en Wegen van West-Vlaanderen, J. DE BROCK. Of deze aangegeven localisatie, in een tweede rangstraat, die de Lijnbaanstraat was en nog is,

betrouwbaar is, dient nog verder onderzocht te worden. Flagrante situeringsfouten komen immers op deze kaart voor. Dit zou voor de aanduiding van het Postkantoor ook wel het geval kunnen zijn.

Uit de hier aangehaalde gegevens blijkt dat het Postkantoor niet tot in het midden van de 19e eeuw in de Langestraat behouden bleef maar wel enkele belangrijke verplaatsingen in deze periode doormaakte.

Met deze bijdrage zijn alle localisatieproblemen o.m. qua duur zeker niet opgelost. Verder opzoekingswerk voor historici, heemkundigen en filatelisten is nog te verrichten om alle tribulaties i.v.m. de inplanting van het Postgebouw, de organisatie en de werking van het Postwezen in vroegere tijden precies vast te kunnen leggen.

* * *

De Heer W. MAJOR geeft op de voorpagina van zijn brochure "Postkantoor Oostende I", een afbeelding weer van het Postkantoor gevestigd in een hoekhuis. Deze afbeelding kan best als een variante beschouwd worden van een gelijkaardige tekening bij dhr. VERBOUWE vermeld onder de titel "Postoffice Ostend" onder het nr. 406. Dhr. VERBOUWE dateert deze schets anno 1815. Dit stelt ons voor een identificatie- en localisatieprobleem.

17. Oostende, 1815. De post, naar Egerton. Icon. nr. 406.

Deze tekening, nr. 406, door M. EGGERTON gemaakt is niet gedateerd en komt voor in een boek door hem geschreven en eerst in 1825 gepubliceerd. Zo wordt het probleem gesteld, geldt dit de voorstelling van het hoekhuis van de Sint-Sebastiaan-Lijnbaanstraat, waar het Postgebouw zich o.a. in 1814 bevond, of is het de afbeelding van het hoekhuis op de Sint Thomasstraat Keizerskaai, dat vanaf midden augustus 1821 als Postkantoor gebruikt werd.

De twee tekeningen stellen éézelfde gebouw voor. De eerste verdieping telt vijf rechthoekige vensters. Op het gelijkvloers wordt de centrale boogvormige deur aan weerszijde geflankeerd door twee vensters.

Op de afbeelding door dhr. MAJOR gepubliceerd komt links van de deur het cijfer 17 voor, wat ons op het idee zou kunnen brengen dat dit huis op de Keizerskaai nr. 17 gelegen is. Rechts van de deur is echter het cijfer 30 aangebracht, wat samen met 17 wel een verwijzing naar het bouwjaar 1730 zou aanduiden. Wij weten nochtans dat het hoekhuis op de Keizerskaai in 1786-1787 werd opgericht. Dus kan het, althans naar het vermelde jaartal, niet om de weergave van het huis op de Keizerskaai gaan, en zou het dan wel de afbeelding moeten zijn van het Postgebouw op de hoek van de Sint-Sebastiaanstraat en de Lijnbaanstraat.

Twee elementen, die misschien wel als van ondergeschikt belang kunnen beschouwd worden, komen op de schetsen voor en weerhouden ons ervan dit besluit zonder meer te onderschrijven. Eerstens correspondeert de opgegeven straatbreedte van de Sint-Sebastiaanstraat niet met de reële breedte van deze straat. Dit is ook het geval voor de Lijnbaanstraat. Verder is er nog de bouwhoogte en de gevelvorm van de huizenrij van deze straten die evenmin aan een aanvaardbare realiteit beantwoorden, tenzij men deze afbeeldingsvorm als picturale vrijheid zou beschouwen door de auteur genomen. De aangeduide straatbreedte en gevelvormen pleiten eerder voor de situering van het Postgebouw op de Keizerskaai, temeer nog omdat de gevelverdeling van het hoekhuis tot in het latere "Hotel du Bassin" bewaard is gebleven. Deze voorstelling biedt echter geen voldoende waarborg voor een feilloze localisatie van het gebouw op de Keizerskaai.

Naar kadastrale plannen vertonen de hoekhuizen van de Sint-Sebastiaanstraat en de Keizerskaai nagenoeg eenzelfde gevel-lengte. Wij weten echter niet of het huis in de Sint-Sebastiaanstraat in 1730 werd herbouwd. Duidelijke iconografische voorstellingen van dit huis bezitten we niet. Alleen beschikken wij over een reclamekaart van het "Hotel de l'Etoile", Sint-Sebastiaanstraat nr. 2, waarop een klein gedeelte van het hoekhuis van de Lijnbaanstraat te bespeuren valt. Hier gaat het ook om een gebouw met één verdieping met in het zoldervlak twee ingewerkte standvensters zoals die op nr. 406 bij dhr. VERBOUWE voorkomt.

De schets gebracht door dhr. MAJOR kan dus evengoed de afbeelding zijn van het Postgebouw op de hoek van de Sint-Sebastiaanstraat en de Lijnbaanstraat.

Zekerheid omtrent de juiste localisatie kunnen wij maar verkrijgen wanneer wij de datum kunnen achterhalen waarop EGGERTON de tekening nr. 406 en ook nr. 405 heeft gemaakt. Het nr. 405, dat onder het opschrift "Quay, Customhouse and Hotel Ostend" een beeld weergeeft van de oude Visserskaai zou o.i. wellicht in 1823-1825 tot stand zijn gekomen. Maar dit is een andere historie. Is EGGERTON slechts éénmaal in Oostende geweest en wel in 1823-1825 dan stelt zijn tekening van het Postgebouw toch het hoekhuis van de Vindictevelaan-Kappellestraat voor.

Wie brengt er met afdoende bewijzen een definitieve oplossing voor dit probleem naar voren ?

Daniel FARASYN

- (1) R.A. Brugge, Not. Oostende, V.C.1941/119, not. Rycx A.
- (2) " " " " V.C.1941/276, not. Rycx A.
- (3) " " " " V.C.1940/64, not. Van Iseghem.
- (4) " " " " V.C.1941/198, not. Ysengrin.
- (5) A.R.A. Brussel, Rekenk. 37571
- (6) R.A. Brugge, Fr. Fonds, 648, 6/121.
- (7) Univ. Bibliotheek, Gent, HS. 1908
- (8) R.A. Brugge, Not. Oostende, V.C.1940/89, not. Belpaire
- (9) V.V.F. Volkstelling 1814, Deel XIII, Stad Oostende.
- (10) R.A. Brugge, Not. Oostende, V.C.1941/204, not. Ysengrin
- (11) " " " " V.C.1940/102, not. Leep
- (12) Prov. Kad. Brugge, Relevé Oostende 1836, nr. 68
- (13) Met dank aan Lic. Hist. P. VANDENABEELE die mij het bestaan van deze jaargang van de "Feuille d'Annonces" aanwees
- (14) Prov. Kad. Brugge, Oostende, 208

m m m m m m m m m m

MOTORTORPEDOBOTEN VAN DE ROYAL NAVY VERNIELD IN DE OOSTENDSE HAVEN 14 FEBRUARI 1945

Op 14 februari 1945, in de namiddag, brak brand uit in een M.T.B. (Motortorpedoboot) van de Royal Navy die samen met elf andere boten in drie "trot's" lagen afgemeerd op de hoek van de Car Ferry kaai en de Visserskreek, rechtover het Zeestation.

De brand sloeg zeer vlog over op de andere boten, waarvan sommigen, losgeslagen of losgegooid, met de uitgaande tij de voorhaven indreven. Over de oorzaak van de brand is niets geweten. De snelheid waarmee hij zich verspreide was te wijten aan het feit dat dit houten boten waren die als brandstof benzine gebruikten.

De met de brand gepaard gaande ontploffingen beschadigden de kaai en de gebouwen van het Zeestation, terwijl de brandende schepen voor een zeer grote schade zorgden aan de houten pieren en staketsels van de Car-Ferry kaai en de kaaien in de voorhaven.

Op de kaai sneuvelden praktisch alle ruiten en een zware rookwolk dreef over het havengebied. Een viertal foto's, in het bezit van de Plafé, geven van dit gebeuren een momentopname.

In het totaal gingen twaalf M.T.B.'s verloren, terwijl 53 militairen van de Royal Navy en Royal Canadian Navy hierbij het leven lieten. Er kwamen bij dit gebeuren geen burgers om het leven. Een deel van de militairen werd met eer begraven op het kerkhof van de Stuiverstraat.